

e.અસ્મિતા

ગુજરાતી સાહિત્ય અકાદમીનું મુખપત્ર

અંક : 1/4

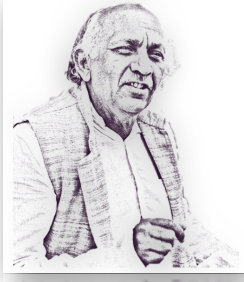
સંપાદક : પંચમ શુક્લ

જૂન 2015

નવમી ભાષા-સાહિત્ય પરિષદ

મનુભાઈ પંચોળી 'દર્શક' નગર

સુરેશ દલાલે, એક દા, કહેલું, 'ગોવર્ધનરામ, મુનશી, પત્રાલાલ પટેલ પછી તરત જ કોઈનું નામ લેવાનું હોય તો તે નવલકથાકાર 'દર્શક'નું. 'દર્શક' પાસે કાળવેધી ઈતિહાસદૃષ્ટિ છે. ગાંધીજીના આદર્શો તથા લોકભારતી જેવી શિક્ષણસંસ્થાના અનુભવે સર્જકને માતબર ભાઈ જ હશે. 'દર્શક' નાટ્યકાર, ચિંતક અને વિચારક છે. એ જે કંઈ બોલે કે લખે તે અનુભવના નિયોડ રૂપે જ પ્રકટે. જીવનલક્ષી આ સાહિત્યકારનું ઉપનામ અત્યંત સૂચક છે. એમની કથા-કલાકૃતિમાં પ્રચારશૂન્ય ધન્યતાની સઘન અને ગહન અનુભૂતિ થાય છે. ... 'દર્શક' કવિતાના ચાહક છે અને લોકસાહિત્યના ભાવક છે.'

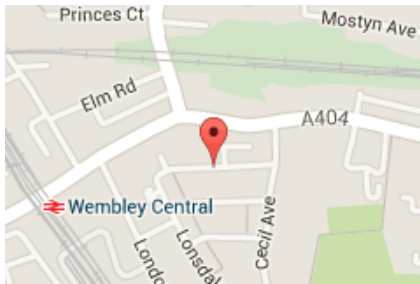

મનુભાઈ પંચોળી[15.10.1914 - 29.08.2001]ની 101મી જયંતીનું આ વરસ છે. વિશ્વ ફલકે વિસ્તરી ગયેલા આ પ્રજાપુરુષ સાહિત્યકારે પરદેશે વસી ગુજરાતી વસતીને મહાભાષ વડાલ કર્યું છે અને ફાંટું ભરીને સમજણવાળું માર્ગદર્શન આપ્યું છે. જગતભરમાં પથરાયેલી ગુજરાતી આલમની એક અદકેરી ટૂંક એટલે પણ મનુભાઈ પંચોળી 'દર્શક'. એ ટૂંકથી 'દર્શક' ગુજરાતી ડાયસ્પોરાને ઘડવાનું સુપેરે કામ કરેલું છે. વિલાયત માંહેના એમના વિવિધ પ્રવાસો વેળા ય, એમણે અહીંતહીં આપેલાં વ્યાખ્યાનો આની સબળ સાહેદી પૂરે છે. એમના આવાઆવા અનેક નરવા જગપ્રવાસો દરમિયાન, મનુભાઈ પંચોળીએ લોકકેળવણીનું પણ ચોમેર સુપેરે કામ કર્યું છે.

'ગુજરાતી સાહિત્ય અકાદમી' તેમ જ તેની સભ્યગણની બિરાદરીને સારુ મનુભાઈ પંચોળી 'દર્શક' અજ્ઞાણું નામ નથી. આ મુલકે મનુભાઈ ચારેક વાર આવ્યા છે અને અકાદમીના નેજા હેઠળ એમને નિરાંતવા સાંભળ્યા ય છે.

મનુભાઈ પંચોળી 'દર્શક' અજ્ઞાણું નામ નથી. આ મુલકે મનુભાઈ ચારેક વાર આવ્યા છે અને અકાદમીના નેજા હેઠળ એમને નિરાંતવા સાંભળ્યા ય છે.

'ગુજરાતી સાહિત્ય અકાદમી'એ મનુભાઈ પંચોળીને સંભારી, બે દિવસીય ભાષા-સાહિત્ય પરિષદ યોજવાનું ઠેરવ્યું છે. આ નવમી પરિષદ શનિવાર, 29 ઓગસ્ટ - રવિવાર, 30 ઓગસ્ટ

2015ના દિવસોએ, વેમ્બલી ખાતે, 'માન્ધાતા યૂથ એન્ડ કમ્યુનિટી એસોસિયેશન'[20A Rosemead Avenue, Wembley HA9 7EE]ના હોલમાં સવારે દશથી બેસશે.

આ દેશમાં વસતા ગુજરાતી ભાષા-સાહિત્યના એક વરિષ્ઠ સાહિત્યકાર અદમ ટંકારવી આ પરિષદના અધ્યક્ષસ્થાને વરાયા છે.

બે દિવસ પથરાઈ આ પરિષદની આછેરી વિગતો આ મુજબ છે :

શનિવાર સવારે મળનારી પહેલી બેઠક આરંભ - અભિવાદન - ઉદ્બોધનની હશે. બપોરે મળનારી બીજી બેઠક : 'રતિલાલ ચંદરિયા : દેણગી. ઈન્ટરનેટ જગત, ભાવિનો પથ તેમ જ દશા ને દિશા'. ભદ્રાબહેન વડગામાના સભાસંચાલન હેઠળ અશોક કરણિયા, નીરજ શાહ તેમ જ ધવલ સુધન્વા વ્યાસ વક્તવ્ય આપશે. રતિલાલભાઈનું આ પ્રદાન તે ગુજરાતી ડાયસ્પોરિક સમાજની મુખ્ય પ્રવાહને જબ્બર મોટી દેણગી છે.

સાંય ભોજન પછી મુશાયરો હશે અને તેનું સંચાલન અદમભાઈ કરશે. 'ઝૈનાલ બિલાલ'ને નામ યોજતી શાયરોની આ મજલિસના મેજબાન જાણીતા શાયર ઈબ્રાહિમભાઈ રાહોડ 'ખયામ' હશે.

રવિવારે સવારે મળતી ત્રીજી બેઠકનો વિષય 'દર્શકનું સાહિત્યવિશ્વ' હશે. ફારુકભાઈ ઘાંચીના સભાપતિપદે અનિલભાઈ વ્યાસ તથા આશાબહેન બૂચ વક્તા હશે. બપોરે મળતી ચોથી ને આખરી બેઠકનો વિષય : 'મનુભાઈ પંચોળીની સમાજચર્ચા' છે. પંચમભાઈ શુક્લના સભાસંચાલન હેઠળ ગુજરાતના જાણીતા વિચારક, કર્મશીલ, પત્રકાર અને "નિરીક્ષક"ના તંત્રી પ્રકાશભાઈ ન. શાહ અતિથિ વક્તા હશે.

બન્ને દિવસોએ સવારે દશ વાગ્યાથી આ પરિષદનો આરંભ થશે. સવારસાંજ ચા-પાણી તેમ જ ભોજનની ગોઠવણ દરેકને સારુ કરી હશે.

આ પરિષદમાં હાજર રહેવા સારુ કોઈ પ્રવેશદર રાખ્યો નથી. પરંતુ, રસિક ઈચ્છુકે ગુજરાતી સાહિત્ય અકાદમીને આગોતરી માહિતગાર કરવી. ચાપાણી, ભોજનની વ્યવસ્થા માટે આ તદ્દન આવશ્યક જરૂરિયાત હશે. આ ઈ.મેલથી [e.mail : editor@glauk.org] અકાદમીનો સંપર્ક થઈ શકશે.

આ પરિષદના આયોજન માટે અકાદમીને અંદાજે £ 5,000 (પાંચેક હજાર પાઉન્ડ) ઉપરાંતનો ખર્ચ થવા સંભવ છે. આ ખર્ચને પહોંચી વળવા સારુ જાહેર ટહેલ નાંખવી રહી. પહેલી જાહેરાતે જ પ્રદીપ સ્વીટ માર્ટ, ધનશ્યામભાઈ ન. પટેલ, બાબુભાઈ સિકોત્રા, જ્ઞાનદેવભાઈ શેઠ પણ કુમકે આવશે, એવી ઘોષણાઓ થઈ છે. જુઓને, માન્ધાતા સમાજે તો સભાખંડ, પબ્લિક એડ્રેસ સિસ્ટમ તેમ જ આનુષંગિક વસ્તુઓ જાણે કે અકાદમીને જ સુપ્રત કરી દીધાં છે.

ગુજરાતી સાહિત્ય અકાદમી 'રજિસ્ટર્ડ ચેરિટી' છે અને તેને અપાતી દાન, અનુદાનની રકમ આવકવેરા ખાતાની રહેમ તળે આવે છે. દાતાએ ચેક વગેરે Gujarati Literary Academy Ltd.ને નામે લખવા અનુરોધ. વળી, અકાદમીના અધિકૃત સરનામે ['Holly Cottage', 13 Ferring Close, HARROW, Middlesex HA2 0AR (U.K.)] ય તેને પાઠવી શકાય.

વાંસલડી ડોટ કોમ, મોરપિચ્છ ડોટ કોમ, ડોટ કોમ વૃંદાવન આખું,
કાનજીની વેબસાઈટ એટલી વિશાળ છે કે ક્યાં ક્યાં નામ એમાં રાખું ?

- કૃષ્ણ દવે

આમ જોતાં લાગે કે અકાદમીની પ્રવૃત્તિઓ પ્રમાણમાં ઓછી થઈ ગઈ છે, પણ આજના આ ટેકનોલોજીના જમાનામાં, આપણી વેબસાઈટ અને ફેઈસબુક પરથી અકાદમીએ, ખાસ કરીને પ્રમુખ વિપુલ કલ્યાણી, ઉપ-પ્રમુખ પંચમ શુક્લએ તેમ જ ટેકનિકલ સહાયક નીરજ શાહે અકાદમીની પ્રવૃત્તિઓની જાહેરાત કરીને અને ગુજરાતી ભાષા અને સાહિત્યને જીવંત અને ધબકતી રાખતી કોઈ ને કોઈ કૃતિ લગભગ દરરોજ ફેઈસબુક પર મૂકીને અકાદમીનું નામ વિશ્વભરમાં રોશન કર્યું છે. ફેઈસબુક પર 25 જૂન 2015ના દિવસે 28,592 જેટલા સભ્યો હતા. જ્યારે આ વારતારીખ લગી કુલ 14581 લોકોએ અકાદમીની વેબસાઈટની મુલાકાત લીધી છે. આ વેબસાઈટ પર “અસ્મિતા”ના આઠેય અંકો સંપૂર્ણ મુકાયા છે. તેને 2691 લોકોએ ડાઉનલોડ કર્યા છે. જ્યારે 235 જેટલી વ્યક્તિઓ ‘ઈ.મૈલ સબસ્ક્રાઈબર્સ’ બની છે. તો બીજી પાસ, ‘યૂટ્યુબ’માં જળવાયેલી અકાદમીની વીડિયો કસેટ જોનારની સંખ્યા 513 પહોંચી છે. હજુ 20 જૂને જ થયેલા સલિલભાઈ ત્રિપાઠીના વ્યાખ્યાન વીડિયો જોનાર-સાંભળનારની સંખ્યા જ 160 હતી !

છે ને જબ્બર કમાલ ! ...

નહીંવત્ નકરાત્મક વલણને બાદ કરતાં મુખ્યત્વે કિશોરોથી માંડીને વૃદ્ધાવસ્થાએ પહોંચેલી વ્યક્તિઓ તરફથી ખૂબ જ પ્રેરણાત્મક સંદેશાઓ મળે છે. આ ટેકનોલોજીની જવાબદારી પડદા પાછળ રહી નીરજભાઈ, પંચમભાઈ અને ફાહુલભાઈ ઘાંચી સતત અને સફળતાપૂર્વક નીભાવી રહ્યા છે.

અને, અકાદમીનો ઈન્ટરનેટી સંપર્ક જળવવા આ સૂત્રો સંધાણું કામ કરે છે. તેને જળવીને નોંધી રાખવા વિનંતી :

e.mail: editor@glauk.org

www : http://glauk.org

facebook : www.facebook.com/groups/glauk/

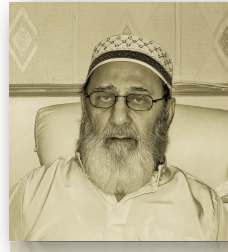
વાર્તાલેખક માટે શાન્તશીલા ગજ્જર સ્મૃતિ પારિતોષિક

સન 1996થી અસ્તિત્વમાં આવેલાં આ પારિતોષિકની સન 2014 માટેની વિગતમાહિતી પણ રોચક છે :

ગુજરાતી સાહિત્ય અકાદમી નયનાબહેન પટેલની ‘આંખ આડે કાન રાખે, પણ કાન આડે શું રાખે ?’ વાર્તા (સામયિક ‘વેબ ગુર્જરી’ જૂન ૨૦૧૪ના અંકમાં પ્રકાશિત થયેલ કૃતિ) ૨૦૧૪ના વર્ષનું શ્રેષ્ઠ ટૂંકી વાર્તા (નવલિકા) માટેનું શાન્તશીલા ગજ્જર સ્મૃતિ પારિતોષિક અર્પણ કરતાં અત્યંત આનંદ અને ગૌરવની લાગણી અનુભવે છે.

વાચક જૂથની ચોથી જુલાઈએ આવતી બેઠક એટલે ‘વાર્તા વર્તુળ’નું મિલન. બપોરે બે વાગ્યે મળતું આ માસિકી મિલન હેરો વિલ્ડસ્ટોન લાઈબ્રેરી [38-40 High Street, Harrow & Wealdstone, HA3 7AE]માં જાણીતા વાર્તાકાર અનિલભાઈ વ્યાસના સંચાલનપદે નિયમિતપણે મળે છે. જુલાઈ માસની બેઠકમાં નયનાબહેન પટેલની ઉપર દર્શાવી ઈનામી વાર્તા પર વિવેચના થશે તેમ જ ખાસ હાજર રહેનાર આ વાર્તાકારને પ્રમાણપત્ર અને પારિતોષિક અર્પણ કરવામાં આવશે.

આ અવસરે ય આવવા જેવું તો ખરું; આવજો, જરૂર આવજો !

લ્યો ફરી એ જ આવારો આવી ગયો !

શનિવાર, 01 ઓગસ્ટ 2015ની બેઠક કાવ્યચર્ચાની છે. તેનું સંચાલન પંચમભાઈ શુક્લ કરે છે. આ બેઠકમાં, આરંભે, આ મુલકના એક વરિષ્ઠ ગુજરાતી સાહિત્યકાર ઈબ્રાહિમ ઓ. રાહોડ - ‘ખય્યામ’ સાથેનું મિલન હશે. એમની

જોડે ગોષ્ઠી થશે અને શાયર, પછી, પોતાની કાવ્યકૃતિઓની પેશગી કરશે.

બીજા દોરમાં અકાદમી અમૃતલાલ લાલજી ભટ્ટ ‘ઘાયલ’ની જન્મ

શતાબ્દીની ઉચિત ઉજવણી ય કરશે. ગુજરાતીના ભારે મોટા શાયર એટલે ‘ઘાયલ’. વિકિપીડિયા જણાવે છે તેમ, ‘મુલાયમ ભાવોની સરલ અને અસરકારક અભિવ્યક્તિ એમની ગઝલની જાણીતી વિશેષતા છે. જીવન પરત્વેનો સ્વસ્થ અભિગમ એમાં જણાય છે. ભાષાગત કશાયે છોછ વગર હાથવગી તળપદી, કહેવતસ્વરૂપ, રૂઢિપ્રયોગસ્વરૂપની ભાષા, છંદની શુદ્ધતા, રદીફનો નિશ્ચિત અન્ત્યપ્રાસ વગેરેમાં એમની ગઝલનો વૈભવ પ્રગટ થાય છે. મુશાયરાના આ અગ્રણી ગઝલકારની ગઝલની ‘પેશકસ’ અને રજૂઆત લોકપ્રિય નીવડેલી છે.’

આદર્શરૂપે અકાદમી વરસે આવા ચાર સમચારપત્ર પ્રગટ કરવા ધારે છે.

ઈ.મૈલથી સભ્યોને મળે તેવો ઘાટ છે. ટપાલનો ભાર હવે જીરવાય તેમ નથી. તેથી ટપાલથી મેળવવા ઇચ્છુકે વાષિક પાંચ પાઉણ્ડ અકાદમીને આગોતરા મોકલવા જરૂરી થાય.

કેમ ભૂલી ગયા? દટાયો છું,
આ ઈમારતનો હું ય પાયો છું.
હું હજી પૂર્ણ ક્યાં કળાયો છું ?
અડધોપડધો જ ઓળખાયો છું.
વિસ્તર્યા પણ બધેય છાયો છું !
હું અજબ રીતથી ઘવાયો છું !
આમ તો એક બિંદુ છું કિન્તુ
સમ સિંધુથી સંકળાયો છું !
સૂર્યની જેમ સળગ્યો છું વર્ષો,
ચન્દ્રની જેમ ચોડવાયો છું !
વઠ નથી વિપ્ર, આ જનોઈનો,
આમ હું આડેધડ કપાયો છું.
રામ જાણે શું કામ હું જ મને,
સર્પની જેમ વીંટળાયો છું !

- અમૃત ‘ઘાયલ’

આવારો !

(નઝમ)

હેતનો એ જ હલકારો આવી ગયો;
પ્યારના જામ પાનારો આવી ગયો;
ભટકી ભટકીને નોધારો આવી ગયો,
લ્યો ફરી એ જ આવારો આવી ગયો !

જેની ગઝલોમાં ગમગીનીઓ નીતરે;
જેની નઝમો નિરાશાની લહાણી કરે;
જખ્મો બદલે જગતને જે ફૂલો ધરે;
ડંખ કંટકના ખાનારો આવી ગયો !

જિંદગી જેના જીવનમાં જડતા ભરે;
મોત જેના મલાજથી લાજી મરે;
જેના માટે વિધાતા વિલાપો કરે;
જતાં જતાં એ જાનારો આવી ગયો !

ચાંદની જેના રૂઢિયામાં ચટકા ભરે;
મોન જેનું મુસીબતની વાતો કરે;
દુ:ખના ડુંગરો લઈને માથે ફરે ;
એવો વ્યાકૂળ વણજારો આવી ગયો !

પ્યારની ભાવનાઓ વિષમ થૈ ગઈ;
શાયરી જેના માટે સિતમ થૈ ગઈ;
જિંદગી જેના માટે જખમ થૈ ગઈ ;
ગીત ગમગીન ગાનારો આવી ગયો !

હેયું હિબકા ભરે તો કલો શું કરે ?
મોહું માતમ કરે તો કલો શું કરે ?
આંખે આંસુ સરે તો કલો શું કરે ?
એવો હળધૂત થાનારો આવી ગયો !

ખાસ ‘ખય્યામ’ને ખોટ જેની પડી,
યાદ આવે છે એ બસ મને હર ઘડી;
એટલે ગૂંથીને આંસુઓની લડી;
પ્યારની પૂજા કરનારો આવી ગયો !

- ‘ખય્યામ’

ગુજરાતી સાહિત્ય અકાદમી

Gujarati Literary Academy

'Holly Cottage', 13 Ferring Close, HARROW, Middlesex HA2 0AR [U.K.]

Charity Registration No. 1087722

e.mail: editor@glauk.org

www : http://glauk.org

facebook : www.facebook.com/groups/glauk/

પ્રમુખ : વિપુલ કલ્યાણી

President : Vipool Kalyani

મહામંત્રી : ભદ્રા વડગામા

Secretary General : Bhadra Vadgama

નવમી ભાષા-સાહિત્ય પરિષદ

મનુભાઈ પંચોળી 'દર્શક' નગર

[Mandhata Youth & Community Association Hall, 20A Rosemead Avenue, WEMBLEY, Middx. HA9 7EE]

શનિવાર, 29 ઓગસ્ટ - રવિવાર, 30 ઓગસ્ટ 2015

અધ્યક્ષ : 'અદમ' ટંકારવી

પહેલી બેઠક (29 ઓગસ્ટ) : આરંભ - અભિવાદન - ઉદ્બોધન

બીજી બેઠક (29 ઓગસ્ટ) : રતિલાલ ચંદરિયા : દોણગી. ઈન્ટરનેટ જગત, ભાવિનો પથ તેમ જ દશા ને દિશા
- મુશાયરો -

ત્રીજી બેઠક (30 ઓગસ્ટ) : 'દર્શક'નું સાહિત્યવિશ્વ

ચોથી બેઠક (30 ઓગસ્ટ) : મનુભાઈ પંચોળીની સમાજચર્ચા

- સમાપન -

સવારે દશ વાગ્યાથી

ચા-પાણી અને ભોજનની સોય

અતિથિ વક્તા : પ્રકાશ ન. શાહ

સુદ્દોને આવકાર

મનુભાઈ પંચોળી 'દર્શક'ને પામવા માટે એમના વિરાટ વ્યક્તિત્વને સમજવું પડે. તેમના વ્યક્તિત્વનાં વિવિધ પાસાં તરફ નજર નાંખવી પડે. તેમના વિશાળ શબ્દસાગરમાં તરવું પડે. વિવિધ વિચારોની પગદંડી પર લાંબુ ચાલવું પડે. ઈતિહાસનાં અધ્યયનની ઊંડી ખીણમાં ઊતરવું પડે. ક્યારેક પ્રકાશભાઈ ન. શાહની, ક્યારેક રઘુવીરભાઈ ચૌધરીની, તો ક્યારેક રમેશ ર. દવેની, તો વળી, ક્યારેક મનસુખભાઈ સહ્યાની આંગળી પકડીને થાક લાગે તેટલું ચાલવું પડે. 'દર્શક'ની બધી વાતો સરળતાથી સમજાઈ જાય તેવું પણ નથી, તેથી આપણી સમજને દર્શકની સમજના સ્તરે લઈ જવા થોડું મથવું પણ પડે.